

TRO. ETIKK. EKSISTENS.

Elsket og omstridt mystiker

Gjennom mer enn 40 år preget munken, presten og forfatteren Wilfrid Stinissen skandinavisk spiritualitet. Han var elsket, men satte også sinnene i kok.

STIG ØYVIND BLYSTAD

tips@vl.no

Hva kjennetegner fenomenet «overgivelse» slik det beskrives i Wilfrid Stinissens tolkning av en kristen spiritualitet. På hvilken måte kommer overgivelsen til uttrykk i troslivets endringsprosesser?

Kim Larsen har undersøkt dette i sin bok *Transformasjon som overgivelse – Bønn og spiritualitet hos Wilfrid Stinissen*.

Erfare Gud. Boken er en analyse av munken, presten og forfatteren Wilfrid Stinissens tekster. Over en periode på mer enn 40 år har Stinissen preget skandinavisk spiritualitet gjennom sitt omfattende forfatterverk. Han rakk å skrive 28 bøker og publisere en rekke artikler, andakter og prekener, samt en rekke bidrag i ulike tidsskrifter, før han døde 86 år gammel i 2013.

Larsen skriver at «det finnes en særegen blanding av lyttende åpenhet og tydelig budskap i hans tekster, og den grunnleggende overbevisningen som bærer gjennom hele forfatterskapet, kan samles i det følgende: Det finnes en lengsel etter Gud i hvert menneske. Gjennom riktig formidling av den kristne tro og det kristne livet kan mennesket mer og mer erfare Gud, og på den måten bli mer disponibel og åpen for Guds kjærlighet.»

Skaper gjenkjennelse. Hva som er årsaken til at en karmelittmunk har fått et så bredt nedslagsfelt, synes Larsen er vanskelig å si.

– Det finnes noen kulturelle trekk ved vår tid som jeg tror Stinissen bevisst eller ubevisst spiller på lag med. For eksempel *lengselen etter mening, jakten på autentisitet og den subjektive vendingen innover*. Han tror Stinissens tenkning gir svar på noen eksistensielle utfordringer som mange erfarer.

– Samtidig tror jeg hans liv som kontemplativ munk har en viss appell i en tid som aldri logger av. Mange opplever kanskje også en trøtthet på alle ordene man hører og lengter etter mer ro og stillhet, ja, kanskje etter en type spiritualitet som gir mer hvile. Slike lesere vil oppleve Stinissens tenkning som velsignede kilder for vekst og modning i troslivet.

Larsen peker på at et avgjørende grep i Stinissens forfatterskap som har gjort at han når mange, er et rikt metaforisk språk som formidler erfaringer som skaper gjenkjennelse hos leseren. – Det finnes en særegen blanding av lyttende åpenhet og tydelig budskap i hans tekster, som tydeligvis har en viss appell hos flere.

KIM LARSEN

- ▶ Førsteamanuensis ved NLA Høgskolen Bergen.
- ▶ Er aktuell med boken *Transformasjon som overgivelse – Bønn og spiritualitet hos Wilfrid Stinissen*.
- ▶ Boken er en analyse av munken, presten og forfatteren Wilfrid Stinissens tekster og en bearbejdet versjon av hans doktorgradsavhandling ved Det teologiske menighetsfakultet våren 2015.
- ▶ Avhandlingen undersøker hva som kjennetegner fenomenet overgivelse i Wilfrid Stinissens tolkning av en kristen spiritualitet, og hvordan overgivelsen kommer til uttrykk i troslivets endringsprosesser.

Veien som munk. Wilfrid Stinissen ble født i Antwerpen, Belgia, i 1927. Han vokste opp i et katolsk hjem og deltok sammen med sin mor og sine fire søsken på messe hver dag i forsamlingskirken som lå like i nærheten. Tidlig i barneårene begynte tanken på å bli prest å gjøre seg gjeldende.

Allerede som 16-åring, etter fullført gymnas, ble han novise i to år i karmelittordenen. Larsen skriver at Stinissen senere skal ha fortalt at disse årene var noen av de tyngste i hans liv. Han ble likevel værende i klosteret og fullførte sitt novisiat. Etter fullført prøvetid ble han tatt opp som fullverdig broder i karmelittordenen.

Stinissen ble prestevigslet 5. august 1951. Like etter sin ordinasjon flyttet han til Sør-Frankrike for å leve som eremitt i karmelittordenens ørkenkloster for et halvt år. Etter dette oppholdet ventet studier ved Universitet i Leuven hvor han i 1958 skrev sin filosofiske doktorgradsavhandling. I 1967 endte Stinissen og tre andre brødre opp i Sverige på en liten gård i Norraby. Etter seks år ble Karmelgården vigslet til bruk som retreat hjem. Ifølge Stinissen selv var det disse første retreatdeltakerne som fikk ham til å starte sitt forfatterskap. De ba ham om å få tekster fra foredragene han holdt, og oppmuntret ham til å sammenfatte disse i bokform.

Overgivelsesprosess. Overgivelse er et nøkkelbegrep i Stinissens forfatterskap. Larsen skriver at «Ved å fokusere på erfaring og endring har min analyse vist at Stinissen tegner et bilde av en omfattende overgivelsesprosess som har tre hovedfunksjoner: Mennesket må akseptere Guds vilje, gjøre Guds vilje og slippe taket i seg selv slik at det kan bli et redskap for Gud i verden.

En slik endringsprosess betinger en betydelig mennes-

kelig innsats, men også en guddommelig handling. Forskningsarbeidets analyser har vist at en slik overgivelsesprosess, slik Stinissen tolker den, krever atskillig øvelse i bønn, og omkostningene kan være store for dem som er villige til å la seg endre.»

– Du skriver: «for Stinissen blir overgivelse sett på som 'en av kristendomens grundhållningar'». Kan du utdype dette?

– For Stinissen handler det om å slippe taket i seg selv, og bare hvile i Guds hender, sier Kim Larsen.

Kraftanstrengelse. – Hvorfor er Stinissen blitt en så viktig, populær og omstridt person?

– Han utfordrer sine lesere til å ta sine liv på alvor, og hjelper den enkelte til å sette de små delene av livet sitt inn i en større integrert sammenheng, sier Larsen.

I Stinissens tekster finner man, ifølge Larsen, konkrete og praktiske bidrag til å leve det kristne livet på en mer ekte og personlig måte. Han skisserer opp en tredelt vei, som både er enkel (alt er nåde, Gud er kjærlighet), men som også krever en betydelig kraftanstrengelse fra menneskets side.

– For Stinissen handler det om å akseptere Guds vilje, gjøre Guds vilje og slippe taket i seg selv slik at jeg kan bli et redskap for Gud i verden. Dette forholdet mellom menneskelig aktivitet og guddommelig handling er et sentralt tema i boken min.

Kropp og kritikk. «Stinissens litteratur møtte også betydelig teologisk motstand på protestantisk mark i Norge, særlig på begynnelsen av 1990-tallet», skriver Larsen.

Teologiprofessor Per M. Aadnanes forsøkte å komme til bunns i årsaken til kritikken. Han hevdet at det hadde å gjøre med Stinissens fokus på «tydligere kroppslege teknikkar, først og fremst pusten, hvor målet var å oppleve Guds nærvær, hinsides tankar, bilete og førestellingar.»

«Fordi Stinissen oppmuntret til en objektløs meditasjon, som ikke i stor nok grad forankret betraktningen i bibeltekstene, men som tilsynelatende hoppet over dette stadium i meditasjonen, var det flere fra protestantisk hold som kritiserte ham for både hans menneskesyn, hans gudslære og hans frelsesforståelse», skriver Larsen.

– Du skriver at «Stinissens tenkning knyttet til den indre reisen i bønnens landskap er påfallende kroppslig, det vil si: Han er opptatt av kroppens rolle i utøvelsen av bønne. Alt fra øynene, selve kroppsstillingen og pustingens vies mye oppmerksomhet i hans tekster.» Hvorfor er kroppen så viktig for Stinissen?

– Ifølge Stinissen er avspenning i kroppen en måte å uttrykke selve overgivelsen på. En kropps holdning som stimulerer til ro og stillhet, blir for ham en overgivelsesbønn. Ved å søke fysisk og

Disse sidene er et sted hvor vi gjennom referat, intervju eller analyse gir ekstra plass til et tema.

DYPMEDITASJON: – Ifølge Stinissen er avspenning i kroppen en måte å uttrykke selve overgivelsen på. En kroppsholdning som stimulerer til ro og stillhet, blir for ham en overgivelsesbønn, forteller Kim Larsen, som har utgitt bok om munken Wilfrid Stinissens spiritualitet.

Foto: Vårt Lands arkiv

åndelig avkobling, unngår man fristelsen til å stå på egne ben, man unngår å skape bønner selv. Stinissen holder frem at dette er spesielt viktig i vår urolige tid, fordi stress og spenninger dypsett er en eksistensiell brist på åpenhet for det som Gud vil si og gi, utdyper Larsen.

Uluthersk. Også i avisen Vårt Land og i det lutherske tidsskriftet Fast Grunn, møtte Stinissens tenkning tøff motstand. Etter å ha lest *En bok om kristen dypmeditasjon*, tordnet professor Carl Fr. Wisløff: «Bokens katolsk-mystiske tanker om det guddommelige nærvær i sjelen, er helt i strid med Bibelens ord om den fortapte synder som må bli frelst og gjenfødt ved evangeliet om Jesu fullbragte verk.»

Flere artikler i tidsskriftet Fast Grunn kritiserte Stinissen for ikke å ta menneskets syndeforderv på alvor. Etter å ha lest boken *Vandring med hvilepuls* mente Espen Ottosen å kunne påvise hvor uluthersk Stinissen egentlig var. Ottosen hevdet at Stinissen i stor grad bommet både på menneskesynet og på frelseslæren, og ikke talte klart nok om omvendelsens nødvendighet», skriver Larsen.

Dødens høydepunkt. Stinissens litteratur handler i stor grad om ulike endringsprosesser et menneske må regne med å erfare i sitt trosliv. Larsen mener det finnes en tydelig grunntone i tenkningen om hva overgivelse innebærer.

For Stinissen handler det om å slippe taket i seg selv, og bare hvile i Guds hender.

Kim Larsen

«All bønn, alle kjærlighets-handlinger og alt hellig liv har det til mål å forberede den enkelte til selve overgivelsesakten – døden: 'Bønen är en övning i att dö'. Og gjennom bønner kan mennesker øve seg i å gi avkall på seg selv.»

– Du skriver at «den totale overgivelsen best forstås i lys av døden». Hva mener du med det?

– Døden for Stinissen, er livets høydepunkt. Gjennom et liv i overgivelse, hvor mennesket har øvd seg i å være i Guds nærhet, har mennesket forberedt seg til å møte Jesus. Når døden så kommer, skjer ikke bare overgivelsen i ånd og sjel, men den er også helt fysisk. Å øve seg i å dø, i betydningen å slippe taket i seg selv, blir derfor en viktig del av overgivelsesprosessen, sier Larsen.

– Stinissen mente at vår tid preges av en frykt for døden. Vi lever i en kultur som i liten grad er villig til å reflektere over det eksistensielle ved døden og dens mening. Døden er blitt et problem som vanskelig lar seg eli-

minere, men som vår tid i særlig grad prøver å bagatellisere og uskadeliggjøre.

Tomme hender. – Hvilke svakheter og problematiske sider i Stinissens tenkning har du støtt på, Larsen?

– I boken stiller jeg noen spørsmål til Stinissens behandling av for eksempel det ondes problem. Jeg er også spørrende til om vår kultur tåler en slik indre reise som Stinissen målbærer, og spør om ikke han i større grad burde angitt noen støttepunkter i «natten» eller i «mørket».

– Hva mener du er kjernen i Stinissens forståelse av spiritualitet?

– Guds kjærlighet og hans overgivelse til menneskene. Og samtidig menneskets guddommeliggjørelse som det eksistensielle målet med livet på jorden.

– Hva er det viktigste Stinissen har å bidra med inn i kristen spiritualitet i vår tid?

– Det må være Stinissens beskrivelse av kjærligheten. Det høres nesten ut som en klisjé, men det er det ikke. Hos Stinissen er Guds kjærlighet gjennomgripende. Ifølge Stinissen trengs det ingen spesielle forutsetninger eller ekstraordinær askese for å vandre med Gud. For ham handler det dypsett om å stå med tomme hender fremfor Gud og være åpen for Guds kjærlighet. Gjennom en slik åpenhet, kan endring skje, svarer Kim Larsen.